

Кісельова Л. О.

ОДВІЧНИЙ БІЙ: МЕТАФІЗИЧНЕ ТЛУМАЧЕННЯ ПРИРОДИ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО ПРОТИСТОЯННЯ В ПОЕМІ ТОДОСЯ ОСЬМАЧКИ «ПОЕТ»

Стаття є спробою аналізу одного з найскладніших текстів Тодося Осмачки крізь призму «вічного бою» — постійної боротьби між Україною та Росією як в історичному, так і в метафізичному аспектах. Увагу приділено також культурному та релігійно-філософському аспектам, які увиразнюють причини протистояння.

Мотив ненависті Росії до України та зазіхань на її існування є ключовим у трагічно-філософському епосі Тодося Осмачки «Поет». Автор надає цьому мотиву метафізичного тлумачення — йдеться про історичне віддзеркалення одвічної боротьби життєтворчого та руйнівного начал у всесвіті. Україна постає в поемі як утілення божественного задуму світоустрою, Росія — як тотальне заперечення цього задуму, тож їхнє протистояння набуває космічного масштабу і має вирішити долю людства.

У статті проаналізовано культурно-історичні контексти такого тлумачення та відтворено багатолікий образ російського імперського диктатора як символічного утілення світового зла.

Ключові слова: Тодось Осмачка, «Поет», Антипоет як узагальнений образ російського диктатора, Христос і Антихрист, метафізичні сенси історичного протистояння України та Росії.

«Поет» Тодося Осмачки належить до найбільш недооцінених, малодосліджених і малочитаних творів української літератури ХХ століття. Це «текст-міф», для опанування якого потрібен відповідний семіотичний зір, на що слушно вказував Юрій Шерех, визначаючи «методу напливів» і «систему ланцюгових зчеплень» у поемі як основні перешкоди читацькому сприйняттю [3, с. 248–251]. Лише міфоритуальний аналіз цього тексту дозволяє відтворити його імагінативну логіку й телеологію на образному та композиційному рівнях (такий аналіз представлено у третьому розділі моєї статті «Логодіця українського модернізму» — «Морок і проясень міфологічного слова Тодося Осмачки» [2, с. 166–192]).

Первинною телеологією міфу була ініціація реципієнта, його долучення до втаємничених сенсів буття. Подібну ініціацію здійснює і текст поеми. Властиві міфу достовірність предметних реалій та етнічно обумовлений тип фантазії, у поєднанні з ірраціональним перебігом подій, космізмом, есхатологічним катастрофізмом, зумовлюють щільне переплетіння історичного, культурного та метафізичного контекстів розуміння поеми «Поет», яка — на переконання Юрія Шереха — могла би також називатися

«Бог», «Любов» чи «Україна» [4, с. 260]. Вже перша редакція поеми (без прозових фрагментів-«прояснів», які з'являються в остаточному варіанті) викликала захоплений відгук ученого, який зазначив унікальність та історичне значення цього твору: «Може, вперше в нашій поезії маємо твір, де тема України поставлена як тема космічна; твір, що підносить справді кардинальні проблеми й загадки буття, і де ми бачимо, що таке змагання за волю України в бутті і кроку всього людства і всього космосу... Універсальність філософської проблематики і напруга почуття... змушують визнати «Поета»... за безпрецедентний в нашій поезії твір... Маємо своєрідний трагічно-філософський епос» [4, с. 260].

На тлі есхатологічних візій цього «трагічно-філософського епосу» (у якому знищення України знаменує кінець світу, що «летить у чорторії, мов голова відірвана від ший») постає складний символічний образ російського імперського диктатора. Це утілення світового зла; дух руйнування, злоби та брехні — образ багатолікий, краще сказати «багатоіпостасний». Окрім численних історичних і політичних конотацій, чуємо тут відгомін теорії «розчлененого Антихриста», яка виникла в Росії ХVІІ ст. внаслідок так званого «великого розколу». Старообрядці

вірили, що після 1666 року в державі угніздився й запанував Антихрист, який послідовно втілюватиметься в царях династії Романових. Згодом у сектантському середовищі (зокрема, й українських штундистів) такі уявлення поширилися на чільних представників влади, яку вважали «антихристовою». Втім, у широкому розумінні слова, антихристом вважали будь-якого противника Христа, особливо лжевчителів і нечестивців, котрі чинять богопротивні дії (свого часу так називали і папу Римського, і Магомета, і Наполеона).

Варто зазначити, що в поемі Осьмачки розгортаються різночасові та позачасові площини; тут є і картини пекла, і космічні сюжети, історична реальність та її трансцендентне віддзеркалення... Текст перенасичено топонімами, які стають маркерами хронотопу, історичними «вузликками», які набувають метафізичного значення. До прикладу, «чигиринська путь середохресна», куди щоранку виходить сонце. Цей шлях постає як часопростір, означений серединою Великого Посту, коли за звичаєм українці розкладали на полях випечені з молитвами хрести — земну жертву Спасителю. Сама ж «чигиринська путь» набуває значення голгофського шляху, бо Чигирин символізує «розп'яття» Гетьманщини.

У реальному просторі України кожен її куточок, навіть дороги й будівлі, вражають розмаїттям імен. Звичайні географічні назви стають смислотвірними локусами, пов'язаними з культурною пам'яттю краю, з пережитими чи переживаними подіями та відповідними асоціаціями (Матусівський шлях, Білозірська гончарня, Харківська броварня, Гостра Загата, де гайдамака Книш закопав свій скарб; Самгородський копаний майдан, Матусівські дві дзвіниці, звідки чути «самотній з Гетсиману гук» — відлуння «Голгофської старовини» та «Києво-Печерської давнини»).

Цьому живому багатоіменному простору протиставлено простір неонтологічний, мертвотний, у якому теж є своя «путь» до символічного «Центру». Звідти сунуть на весь світ, починаючи з України, снігова лавина, що все змітає на своєму шляху, та непроглядна безмежна заврюха. Автор означає його як простір «московської муки», центром якого є Кремль; а шлях до Московського Кремля названо іменем найлютішого ката часів опричнини — «шлях Скуратова Малюти». (Визначення «московська мука», «московський чобіт» та інші пов'язані з Москвою конотації зустрічаємо в різних частинах поеми, зокрема в епізоді приходу чекістів, котрі самі себе ідентифікують як «масквічі».)

Центром простору «московської муки» є в поемі «Чорний Монумент». Він символізує зазіхання Антихриста на руйнування усього Божого світу. Бо ж на страшному монументі є гудзик, «зроблений із місяця живого», який в Україні вважали «сонцем мертвих». Та гудзик живий — він «сяєвом росте», виблискує «в багнетах жовнірів чорних». Усі вони мертві — полегли горілиць «із краю в край простору степового / так рівно, ніби телеграфна сіть». Порівняння з телеграфною сіттю означає, що саме звідси, від Чорного Монументу, транслюються посилені жаху і смерті. Живий місяць, перетворений на гудзик шинелі вождя, засвідчує початок космічної руйнації і намагання Антихриста перетворити світ на чорну діру. Вісником такого перетворення є «заклятий птах», що «без межі та стриму» кигиче над усією «московською мукою». Адже зла воля Чорного Монументу поширюється не лише на жовнірів: «людей він держить в голоді на споді / і гонить аж на тисячний канал, / бо швидше у мертвецькому поході / зустріне свій найвищий ідеал, / як цвинтарем світ стане і дірою, / а він на нім гієною брудною». (Як побачимо згодом, образ гієни стає в поемі інтегральним символом імперського диктатора, який «кохається» «в німотнім розпачі народів», приречених на знищення, — бо ж гієна харчується падлом.) Водночас гієна — дуже хитрий, підступний звір, тому і Чорний Монумент символізує ошуканство й тотальну брехню (не дивно, адже сатану називають «батьком брехні»). Символом ошуканства стає гасло «рівності й братерства», що в реальності означає братовбивство та рівність у праві на смерть. Це ілюструє поведінка «заклятого птаха» — провісника «московської муки», який так само, як гієна, харчується падлом: «На монументі ж ворон жде гостей, не кваплячися, мертвих дзьобом дерти, а сумно, сумно криче на весь світ, / що має рівність і братерство жерги. / А хто ж то дивний чорний монумент? / То Джу-гашвілі, рівності поет».

Називання Сталіна його справжнім іменем та саркастичне визначення «рівності поет» вказують саме на «батька брехні» — диявольську сутність Чорного Монументу (хоча чорнота є тут не лише ознакою зла — це й колір вороненої сталі). Ім'я, замінене «сталевим» псевдо, перетворило людину на бездушний монумент — уособлення демонічного зла і предмет культу.

Знелюдненим є простір довкола монументу — символічний цвинтар тіл і душ. А для поодиноких уцілілих це простір тюрми, бо «все життя людське лише для ґрат / оцінував страшний державний кат». «Ланцюгові зчеплення»

різних епізодів поеми відтворюють сатанинську ієрархію постолю на трупах совітської імперії, що збудована на «німотнім розпачі народів». Безіменний і безликий громадянин цієї імперії постає як «совітський добряга», «який скотину в бойні продає, а людську кров на хміль та шум до браги». Так само безіменні й безликі (тобто неонтологічні!) ті, кому служить «добряга», — адже ім'я «добрязі» **легіон**, як євангельським бісам). Це ті, «хто топчуть пишні килими / в оперативних закутках тюрми». Такою є пожадана Чорним Монументом поезія «рівності»...

Ще одна важлива в контексті поеми Осьмачки конотація: завдяки архетипному уявленню про Бога як про «Першопоета» Чорний Монумент сприймається як його антитеза — «Антипоет». Звідси — й наскрізний мотив твору: протистояння Поета та його одвічного заперечника. І це протистояння з самого початку витлумачується автором як боротьба Христа й Антихриста. Невипадково Юрій Шерех зуважив щодо назви поеми: «Вона з таким же правом могла б називатися “Бог”, або “Любов”, або “Україна”. Бо все це — для автора тільки різні вияви одного світотворчого начала» [4, с. 260].

Україна в поемі дійсно постає як світотворче начало. Це простір досконалої гармонії людини та світу, де глибинні прозріння міфологічної архаїки органічно переплелися з християнським ученням. Тут і художба на Святвечір людською мовою промовляє до господарів — існує «диво словотвірне у тварей, не задалених ярмом». Це простір краси та духовної свободи, у якому людина є не рабом, а співпрацівником Господа. У Нього «всі закони / на небі без жаднісінької коми», — тож ці коми і має, відповідно до тріади Істини, Добра і Краси, розставити людина. Осьмачка відтворює «коми ці законів наших усних» у деталізованому зображенні селянського побуту, акцентуючи на етичному гедонізмі, тобто на прагненні поєднати моральне з приємним, високе з повсякденним, красиве з корисним. Ця прикметна риса українського етосу найбільш яскраво виявилася у житті та вченні Григорія Сковороди; він навіть порівнював Христа з Епікуром, у якому філософа найбільше приваблювала «глибока переконаність в єдності, добродесності й блага, моралі й щастя» [1, с. 215]. І Сковорода вчив шукати у житті істинної насолоди, що її людині дає не задоволення черева, а «насолода й веселість серця». Таким постає і Степан Чичка, батько головного героя поеми, — господар хати, у якій от-от почнеться кривава містерія Антихристових дійства. Та поки що він насолод-

жується розумним ладом у своїй господі, де земне і всевишне поєдналися у згоді та красі.

*...чебрець, безсмертник і пташині дзвони,
васильки і ромашки і вуздик
повтикани підряд навкруг ікони
у чистий та гаптований рушник,
і глиною замазани поклони
колишнім віхтем, що вже з двору зник, —
всі коми ці законів наших усних
Степанові роз'яснювали усміх.*

«Система ланцюгових зчеплень», «метода напливів» і ряди ототожнень (основні стильові прикмети поеми [4, с. 258–260]) перетворюють хату Чички на локус смертельного протистояння духу життя і свободи — та духу смерті й рабства. Господа, у якій за святвечірнім столом прості серцем люди зібралися відсвяткувати народження Спасителя, символізує водночас і Віфлеємську печеру, і Голгофу, бо саме на даху цієї хати розіпнуть головного героя — Поета — Свирида Чичку. (Це на позір «непоетичне», на думку Ю. Шереха [4, с. 264], ім'я насправді має важливе символічне значення, про що докладніше скажемо далі.)

Настання Святвечора супроводжується зростанням тривожної напруги, викликаного грізними знаменнями. Усі передчувають наближення мертвотного духу Антихриста, здатного навіть живий місяць перетворити на гудзик до шинелі: і хатне начиння, і художба, яка цього вечора по-людськи не промовила до господаря. А муркотливі хатні улюбленці перетворюються на двох пазуристих звірюк, що люто нявчать, видержисися на житній стіжок. Знаком космічної катастрофи стає перетворення Сонця на «звіракота» з кривавими іклами. Зрештою хату оточує «мертва далина, / звідкіль всі прірви сунули в снігах / в єдиний на весь світ порожній жах».

«Прірви», що сунуть із «мертвої даліни», — це навала чекістів під проводом Калькутіна. Ім'я персонажа також потребує роз'яснень (хоча можна вбачати в цьому найменуванні прагнення чекіста «закаляти» Різдво, підмінити святвечірню кутю «калом»).

Та річ у тім, що індійське місто Калькутта — з 1773 року фактично, а з 1834 до 1911 юридично — було столицею Індії. У Росії ж на початку ХХ ст. зусиллями багатьох поетів і філософів створювався міф про «Білу Індію». За його основу правили давні писемні джерела та усні перекази про праведне Індійське царство, на чолі якого стоїть Цар і Патріарх в одній особі. «Біла Індія» художньо осмислювалася як прихована і досі не проявлена духовна сутність Росії. Це ча-

стково пояснює намір одного з творців міфу, Миколи Реріха, приборкати з його допомогою пролетарський терор і гуманізувати наступ руйнівників «старого світу» в перші пореволюційні роки. Перебуваючи на той час саме в Індії, Реріх інспірував створення листа «Великих Махатм Індії Махатмі Леніну». Таким чином, прізвище «Калькутін» стає прямою алюзією на Росію та Леніна, якого називали антихристом і українські штундисти» (один з них у вірші Тичини «Чистила мати картоплю» говорить: «Ленін-антихрист явився...»).

У поемі Осьмачки образ Калькутіна є ілюстрацією до теорії «розчлененого Антихриста», бо це не лише його знаряддя, а жива іпостась, утілення безмежного зла, підступу та брехні. Він приходиться заради знищення осередку обоженного світу, який Осьмачка вбачає в етосі українського села. Та головною метою Калькутіна стає знищення Поета, бо той є «Богом Словом» цього світу. І як Христа у церковних піснеспівах називають «Сонцем Правди», так і Свирид Чичка в поемі постійно асоціюється з сонцем, — адже він народжений напередодні Різдва та названий на честь Спиридона Сонцеворота (Свирид — це українська форма грецького імені святителя). А оскільки слово «чичка» означає «квітка», то герой і на хатній лаві сидить «цвітом жовтосоким» — соняшником. (Загалом, сонце, як найархаїчніша метафора сюжету, відіграє в поемі ключову роль; сама композиція тексту позначена символічним сонячним колом: три частини — світанок, зеніт і захід сонця; 24 пісні — 24 години доби. Осьмачка акцентує на цьому увагу, бо додає до назви твору таке визначення: «Поема на 24 пісні, три частини» [2, с. 9]. Україну поет теж порівнює із сонцем: «Україна до життя гуде, / мов перед сходом сонце молоде».)

Вдершись до Свиридової хати, Калькутін, — як і належить «батьку брехні», — вправно маскується, бо прагне вивідати, наскільки загрозливим може бути Поет. Балакає українською, звертається «на ви», хоч і не визнає за цією землею права називатися Україною: «Це ви з південної Руси поет?». У самому запитанні звучить імперська зверхність — особлива відчутна, коли Калькутін говорить про поета у третій особі: «завятіший і від Шевченка мабуть, / бо я читав, що вірші пише він / міцні, мов стоси липових полін».

Свирид одразу розпізнає сутність Калькутіна, тому різко уриває його монолог: «Не ображайте ви бездумно духа, / з яким змагаються

потуги злі». Йдеться про дух Шевченка, проти якого, — каже Свирид, — безсилою є «комісарська сила довговуха», тому що він «в небесній видноті, куди поетове єство сягнуло», вже стає новим деміургом українського слова і діла.

Квазікультурна маска Калькутіна вмить щезає, відкриваючи істинне обличчя диктатора, сповненого давньої імперської ненависті до зухвалих «холопів», які плекають власну мову й культуру замість того, щоби покірно ходити у ярмі.

*Так ти дісвітельно бандіт, Петлюра,
крамольник і падлейший клеветник,
как і преступная, Шевченко, шкура,
бесстыдний і гнуснейший балтавік!
Тєбя убить, халопская бандура,
так ета поднят до Кітая крік,
што масквічі, Афонька і Павлуша,
честь савершают арестантскім душам...*

І Калькутін ласо смакує подробиці такої розправи, яка мала би перетворити смерть поета на пекельну й принизливу наругу. Один із чекістських катів має розіп'яти його на хатньому вікні:

*і жєстью кровельной с баронской мизи
с размаху разарвьют тєбе живот
і пустит две туда бальшие криси,
і вновь зашьют пракіслий мокрий смрад,
штоб зделать на землє дастойний ад!*

Насправді ж Свирида розіпнуть на даху батьківської хати, аби він бачив, як гинуть ті, хто щойно сиділи за святвечірнім столом.

Думаю, спалах ненависті Калькутіна та його перехід на московську лайку — це реакція на полум'яну і шляхетну мову Свирида, пронизану енергетикою Шевченкового слова. Натомість омріяний чорним диктатором світ, що має стати «цвинтарем і дірою», — це «комуністичний без'язикий вир».

«Без'язиким виром» опікується ще один персонаж поеми (третья іпостась Антихриста) — безіменний символічний Редактор. Його малопомітна роль є насправді дуже значущою. Недарма у Великому Покаянному каноні преп. Андрія Критського постійно згадується про гріх, що є основою геть усіх людських гріхів, — споживання душою «безсловесної сніді». Постаць Редактора і поширювачем такої «безсловесної сніді», яка відлучає людину від Бога і прирікає на духовний занепад, є саме Редактор.

І як сатана невіддільний від пекла, так само Редактор невіддільний від місця свого перебування під знаком «гієни» — анімалістичного символу імперської диктатури.

*Редакція підводить свій будинок,
немов гієна голову з могили,
якій у пащу кидають, мов з вилок,
широкі вулиці людей і пил
коліс взових, дим машинок,
комуністичний без'язикий вир,
що, перетлівши в животі гієни,
блищить з газети чоботом воєнним.*

Якщо біля Чорного Монументу чагує ворон, покликаний «рівність і братерство жерти», то в Редакції також присутній «заклятий птах» — опудало сови, чиї зведені крила мають засвідчити, що у цьому просторі «дух / літання вільного давно потух». Однак скляні зіниці сови живі й промовисті: сова «іскрить зір свій до сукна, / ще червоніше, як багрянця, / що вигравали вже на жеребки / не римські, а совітські вояки». Так традиційне червоне сукно на редакторському столі стає прямою алюзією на Христове розп'яття, біля якого воїни «на одержу кидали жереб». Цим епізодом автор поеми ніби нагадує про вічне теперішнє міфу: «зло, ані його провісник сич / не зникне, хоч і вирвемо у ката і поламаємо кровавий бич». Тож вічною є місія Поета — протистояти самовладдю зла, утверджуючи людську гідність та духовну свободу: «...у самовладця на мечі / високі журавлі гнізда не мостять / і на налігачі не водять їх / орати в січні під Москвою сніг».

«Високий журавель» — це багатозначний наскрізний образ у поемі Осьмачки. В різних епізодах він постає як дійова особа, бо є і символом українського села (колодязьний журавель), і символом зв'язку з небом (птах), і символом поезії та алегоричним образом самого Поета, «героя з тисяччю облич». Із цим героєм пов'язані виразні ритуально-міфологічні інтен-

ції тексту, завдяки яким у найпохмуріших епізодах поеми проблискує світло надії. Адже Свирид щоразу несподівано з'являється там і тоді, де і коли його годі чекати: Свирид — «столичний гість»; Свирид, розп'ятий на батьківській хаті; Свирид, якого вистежили й підстрілили, — і знов-таки, живий Свирид, який отримує «декрет на виселення». «Свирид-Сонцеворот», який вічно дивитиметься в небо, де «стука в зорі золоті» Шевченкове серце. А в цьому серці — «в теплій самоті, / під неосяжним світовим притулом / вся Україна до життя гуде, / мов перед сходом сонце молоде».

У такий спосіб оприявлюються профетично-провіденційні сенси, закладені автором в унікальному міфопоетичному тексті, «своєрідному українському варіанті загибелі богів» [4, с. 260]. Трагізм поеми зумовлений тим, що «тане ідеал і мрія України, країни-храму, де за амвони правлять степові могили, а степові орли — неначе ієреї дикі; де гайдамаки-повстанці — брати розбійника, розп'ятого поруч Христа, де вчора ще височіли вівтарі пречистому та доброму Ісусу, а старі дуби ховали ще старішу Дажбожу душу, країни високого традиціоналізму — християнського, і ще поганського» [4, с. 258]. Однак Україна справді постає в поемі Осьмачки як «тема космічна»; «змагання за її волю мають відіграти важливу роль у «бутті і покроку всього людства і всього космосу», як писав Ю. Шерех [4, с. 260]. У такому змаганні буде викрито справжню сутність імперських диктаторів, і супроти сили духу не встоять злі потуги чортячої «сили довговухої». Саме тому створення свого «трагічно-філософського епосу» Тодось Осьмачка у Вступі до поеми означив як виграний рідним краєм «найтяжчий бій... на полі духу і живих надій».

Список літератури

1. Барабаш Ю. Я. Вибрані студії. Сковорода. Гоголь. Шевченко / передмова В. Панченка. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 744 с.
2. Кісельова Л. Логодїєця українського модернізму: Тичина, Свідзвінський, Осмачка. *Людина в часі: (філософські аспекти української літератури ХХ–ХХІ ст.)* / НАУКМА ; упоряд. В. Моренець, М. Ткачук. Київ : Унів. вид-во «Пульсари», 2010. С. 115–192.
3. Осьмачка Т. Поет. *Із-під світу: Поетичні твори* / літер. ред. Ю. Шереха-Шевельова. Нью-Йорк : Укр. Вільна Академія Наук у США, 1954. С. 9–208.
4. Шерех Ю. «Поет» Теодосія Осьмачки. *Пороги і запоріжжя: Література. Мистецтво. Ідеології*. Харків : Фоліо, 1998. С. 248–269.

References

- Barabash, Yu. Ya. (2006). *Vybrani studii. Skovoroda. Hohol. Shevchenko*. Vyd. dim "Kyievo-Mohylianska akademiia".
- Kiselova, L. (2010). Lohoditseia ukrainskoho modernizmu: Tychna, Svidzvin'skyi, Osmachka. In *Liudyna v chasi: (filosofski aspekty ukrainskoi literatury XX–XXI st.)* (V. Morenets, M. Tkachuk, Eds.) (pp. 115–192). Univ. vyd-vo "Pulsary".
- Osmachka, T. (1954). Poet. In *Iz-pid svitu: Poetychni tvory* (Yu. Sherekh-Shevelov, Ed.) (pp. 9–208). Ukr. Vilna Akademiia Nauk u SShA.
- Sherekh, Yu. (1998). "Poet" Teodosiia Osmachky. In *Porohy i zaporizhzhia: Literatura. Mystetstvo. Ideolohii* (pp. 248–269). Folio.

L. Kiselova

THE PERPETUAL STRUGGLE: A METAPHYSICAL INQUIRY INTO THE ESSENCE OF THE UKRAINIAN-RUSSIAN OPPOSITION IN TODOS OSMACHKA'S POEM *THE POET*

This article attempts to analyze one of Todos Osmachka's most complex texts through the lens of the "eternal battle"—the perpetual struggle between Ukraine and Russia in both historical and metaphysical terms. Attention is also paid to the cultural and religious-philosophical aspects that highlight the causes of the conflict.

*The core theme of Todos Osmachka's tragic and philosophical epic poem *The Poet* is Russia's animosity towards Ukraine and its attempts to infringe upon Ukraine's sovereignty. The author offers a metaphysical interpretation of this theme, framing it as a historical reflection of the perpetual struggle between the creative and destructive forces of the universe. In the poem, Ukraine embodies the divine world order, whereas Russia is a total negation of this principle; hence, their confrontation acquires a cosmic scope and ultimately determines the fate of humanity.*

The article examines the cultural and historical contexts of this interpretation and portrays the multifaceted image of the Russian imperial dictator as a symbol of universal evil.

Keywords: Todos Osmachka, *The Poet*, the Antipoet as a holistic image of the Russian dictator, Christ and Antichrist, metaphysical interpretations of the historical struggle between Ukraine and Russia.

Подано до редакції / Submitted: 24.10.2025

Схвалено до публікації / Accepted: 06.02.2026

Опубліковано / Published: 09.06.2026

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)